

7. møde.

Onsdag den 20. oktober kl. 11.

Den første sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.

Forhandlingen genoptoges.

Statsministeren (*Hans Hedtoft*): Jeg vil gerne have lov til at svare på forskellige spørgsmål og bemærkninger fra de ærede ordførere. Det er med interesse, jeg har hørt og læst kommentarer og kritik af regeringens programerklæring i de ærede ordføreres taler og også de kritiske bemærkninger, der har været fremsat i pressen. Da bestemmelsen i grundlovens § 38 om en redegørelse for rigets almindelige stilling jo er ny, og da det naturligvis ikke er lige gyldigt, hvordan denne nye tradition indledes, har jeg med åbent sind læst alle bemærkninger desangående. Det er faktisk ikke helt let i overensstemmelse med grundlovens § 38 at udarbejde en redegørelse, som på een gang er så fyldestående, at den siger noget væsentligt og samtidig giver et oplæg til det aktuelt forestående lovgivningsarbejde, men som dog på den anden side heller ikke er længere, end at man kan forvente, den bliver hørt og læst af andre end tingets medlemmer.

Jeg har konstateret, at meningerne om programerklæringen er meget delte. Talen er af ikke-socialdemokratiske talere og skribenter karakteriseret som „for lang og detailleret“ og som „for kort, farveløs og ufyldestående“; den er karakteriseret som „nøgtern“, „ædruelig“ og „givende et godt grundlag for en saglig, politisk forhandling“. Den er karakteriseret som „et svulmende, partipolitisk oplæg“, som en tale, der var et „affekteret een-mands cirkus“, og som „en såre fornuftig“ redegørelse.

Hvad skal jeg egentlig sige til al denne venlighed udover at takke for overstrømmende opmærksomhed? Man vil forhåbentlig tilgive mig, når jeg helt afstår fra at kom-

mentere alt dette og overlader til eftertiden at bedømme, om redegørelsen indholdsmæssigt dækkede det, der var meningen med bestemmelsen i grundlovens § 38.

Det ærede medlem hr. A. Lynge fremhævede i sin tale en række af de særlige grønlandske problemer. Regeringen er opmærksom på alle disse spørgsmål, og jeg tror også, at folketinget, og navnlig finansudvalgets medlemmer efter deres rejse i sommer, forstår, at disse problemer må løses. Fra grønlandsk side må man imidlertid være klar over, at disse opgaver efter danske forhold er meget store, og at de må løses i takt med rigets økonomiske bærekraft. Jeg forstod, at det ærede medlem havde øjet åbent for denne side af problemet, og jeg takker for den tillidserklæring til regeringen og til folketinget, som det ærede medlem gav udtryk for.

Det ærede medlem hr. A. Lynge rejste spørgsmålet, om de grønlandske bestillingsmænd kan blive repræsenteret i den nu nedsatte lønningsskommission eller i et af dennes underudvalg. Da en direkte repræsentation i kommissionen vil få videregående konsekvenser, mener jeg det rigtigst, at vi søger at finde en eller anden form, hvorunder de grønlandske bestillingsmænd kan få lejlighed til at gøre deres særlige synspunkter gældende, og de grønlandske bestillingsmænds organisation vil jo i hvert fald kunne få en forhandling med det udvalg under lønningsskommissionen, som vil komme til at behandle disse spørgsmål.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard udtalte, at han havde vanskeligt ved at forstå, at man i de sidste år forgæves har måttet spørge efter resultater af arbejdsmarkedskommissionens arbejde. Det er rigtigt, at kommissionen — siden den i foråret 1953 offentliggjorde sin betænkning om beskæftigelsens sæsonsvingninger — ikke offentligt har fremsat forslag eller udtalelser. Deraf kan imidlertid ikke sluttes, at kommissionen ligger stille. Ved begyndelsen af indeværende år anmodede økonomi- og arbejdsministeren kommissionen om navnlig at have sin opmærksomhed henvendt på løsningen for det første af de spørgsmål, der opstår, når de store årgange søger ud på arbejdsmarkedet, for det andet på problemerne i forbindelse med de såkaldte arbejdsløshedsøer og endelig for det tredje

[Statsministeren.]

på yderligere foranstaltninger til udligning af beskæftigelsens sæsonsvingninger.

Vedrørende det første spørgsmål om de store årgange har det vist sig nødvendigt at behandle uddannelsesforhold, lærlingetilgang o.s.v. individuelt for hvert enkelt fag, og der må nødvendigvis gå nogen tid med at undersøge og forhandle om hvert enkelt fags særlige forhold med begge arbejdsmarkedets partnere. Vedrørende arbejdsløshedsøerne har regeringen i forbindelse med valutaforliget bedt kommissionen om inden udgangen af indeværende år at afgive konkrete forslag til formindskelse af ledigheden indenfor arbejdsløshedsøernes områder. Fra økonomi- og arbejdsministeren er der endvidere stillet en række spørgsmål til kommissionen angående bevægeligheden på arbejdsmarkedet, specielt indenfor byggeriet. Kommissionen behandler for tiden disse spørgsmål ved forhandling mellem de interesserede underorganisationer under medvirken af hovedorganisationerne.

Som det også kom til udtryk i åbnings-talen, er regeringen fuldt opmærksom på arbejdsmarkedets problemer. Det er jo rigtigt, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard antydede, at det er ved, at vi giver os i kast med det, han kaldte det økonomiske livs grundproblemer, at vore valutamæssige vanskeligheder på lang sigt skal løses, d.v.s. ved øget bevægelighed, bedre uddannelse, højere effektivitet i produktionen, større konkurrencedygtighed og dermed mulighed for øget eksport.

Ordføreren for det konservative folkeparti, det ærede medlem hr. Aksel Møller, rejste i forbindelse med en omtale af de nordiske problemer spørgsmålet om et fællesskandinavisk parlamentarisk udvalg til behandling af toldproblemerne. Regeringen er bekendt med de tanker, som det ærede medlem hr. Foss i denne forbindelse udførligt redegjorde for under vore forhandlinger i Oslo i Nordisk Råd. Også det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard bad mig om en udtalelse om formen for en permanent orientering af folketinget om de løbende forhandlinger om nordisk økonomisk samarbejde.

Jeg erkender helt betydningen af den snævrere mulige kontakt mellem regering

og folkerepræsentation også på dette område, men spørgsmålet er, på hvilken måde denne kontakt mest praktisk og på sagens nuværende stadé kan etableres. Foreløbig må vi nok bestræbe os for at få klarlagt, hvor langt vi overhovedet kan komme i det økonomiske samarbejde i Skandinavien, og denne undersøgelse må efter parlamentarikernes drøftelser på Osломødet nu i første omgang foregå på regeringsplan.

Den svenske statsminister har med dette formål indbudt til en skandinavisk ministerkonference på Harpsund i slutningen af måneden. Foruden stats- og udenrigsministrene har man også anmodet flere af de økonomiske ministre om at deltage i dette samråd. Et dansk embedsmandsudvalg har netop færdigredigeret en indstilling om sagen, og vi vil gerne orientere og diskutere problemet med de demokratiske partier nu en af de første dage. Når Harpsundmødet har været afholdt, vil det være nyttigt og rigtigt, om vi tales ved igen og drøfter hele sagen. Jeg har blot ønsket at gøre klart, at regeringen også på dette område ønsker den snævrere mulige kontakt med tinget.

I samme forbindelse kan jeg også svare det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, som anmodede om, at der måtte blive en drøftelse med partierne om den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel. Det har hele tiden været vor hensigt at tage en sådan drøftelse; regeringen tillægger denne sag stor betydning og vil lade sig repræsentere på mødet i Genève om en revision af overenskomsten. Forinden dette møde vil de demokratiske partier blive orienteret om de problemer, der vil blive drøftet, og om regeringens stilling dertil.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen anmodede om oplysninger vedrørende landbrugets forrentningsprocent, idet han mente, den var gået tilbage for det sidste høstår. Der foreligger ikke på nuværende tidspunkt nogen opgørelse fra det landøkonomiske driftsbureau vedrørende forrentningsprocenten for 1953—54, idet der endnu mangler en del af de regnskaber, der danner grundlag for beregningen. Udfra de oplysninger, der iøvrigt foreligger om landbruget, er det måske ikke uberettiget at forvente, at resultatet for 1953—54 vil vise sig at have været noget ringere end de foregående år. I 1952—53 var forrentningsprocenten målt i

[Statsministeren.]

forhold til den investerede kapital 8,9 og i de tre foregående år lidt højere. Der har været en række gode år for landbruget, og regeringen har vel turdet regne med, at forrentningsprocenten varigt ville ligge på et så højt niveau. For det høstår, vi nu er gået ind i, vil resultatet blive påvirket af den dårlige høst.

Det ærede medlem hr. Viggo Starck mente, at regeringen ville få et langt liv, hvis den gennemfører en grundskyldsreform. Det er naturligt, at regeringen må tage op til overvejelse, hvorledes denne sag skal fremmes, nu da grundskyldskommissionen efter 6½ års arbejde har afgivet sin betænkning. Jeg tror, at selv de varmeste tilhængere af en grundskyldsreform må indrømme, at det er en stor og krævende opgave at føre ud i livet, og at det er afgørende for en heldig løsning af hele dette spørgsmål, at så stor en del af befolkningen som muligt bliver klar over en grundskyldsreforms indhold og gunstige virkninger. Jeg håber, at grundskyldskommissionens betænkning vil bidrage hertil, og vi må nøje overveje, på hvilken måde vi, som det ærede medlem udtalte, kan føre grundskylden frem i praktisk politik.

Regeringens bebudelse af, at et forslag om ændringer i toldloven vil blive fremsendt til toldkommissionen, kvitterede det ærede medlem hr. Aksel Møller for, medens det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard fandt meddelelsen lakonisk. Det glædede mig naturligvis at høre, at man dog nu fra konservativ side vil underkaste et forslag en fordomsfri bedømmelse. Efter at det konservative folkeparti først har krævet toldspørgsmålet løst og derefter afvist at forhandle herom, forstår jeg, at man nu er på vej tilbage til en positiv holdning. Jeg kan være helt enig med det ærede medlem hr. Aksel Møller i, at toldspørgsmålet har — om ikke en uhyre — så dog en så stor politisk betydning ved virkeliggørelsen af et fællesnordisk marked, at vi må lægge vægt på, at beslutning herom får den bredest mulige tilslutning. Det var derfor med nogen betænkelighed, at jeg hørte det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards udtalelser om toldforslaget og betragtninger over dette forslags eventuelle økonomiske virkninger. Jeg skal ikke gå nærmere ind herpå, men alene

pege på, at det netop er sådanne spørgsmål, som regeringen ønsker nærmere drøftet i toldkommissionen. Det ærede medlem var også inde på, at ændringer i vor toldlovgivning må ske under hensyntagen til en kommende aftale om et fællesnordisk marked. Det er vi helt enige om, og jeg tror, at man efter at have stiftet bekendtskab med forslaget i toldkommissionen vil forstå, at sådanne hensyn er taget.

Det skulle måske opfattes som et bidrag til at skabe ro om kronekursen, når det ærede medlem hr. Erik Eriksen i sin tale gjorde opmærksom på, at han i det amerikanske tidsskrift „Newsweek“ havde læst, at den danske krone den 7. juni såvel officielt som i det frie marked noteredes til en kurs af 6 kr. 92 øre pr. dollar, medens kroneværdien i det frie marked den 24. september var faldet til 7 kr. 27 øre pr. dollar. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde videre, at han ikke ønskede at knytte kommentarer til dette forhold. Det sidste finder jeg beklageligt. Jeg går nemlig ud fra, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen har læst hele det pågældende stykke om de skandinaviske valutakurser og dør bemærket, at samme kursforskel gjorde sig gældende for svenske og for norske kroner. Denne kommentar havde det ærede medlem da ikke behøvet at forholde tinget og offentligheden. Hvis det ærede medlem ikke ved det, kan jeg oplyse ham, tinget og offentligheden om, at den nævnte kursforskel, der vedrører sedler, der handles på et uofficielt marked, kun kan tillægges meget ringe betydning til bedømmelse af den officielle danske kronens kurs. Men det er måske helt tilfældigt, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen ønskede at henlede offentlighedens opmærksomhed på sine tilfældige læsefrugter fra „Newsweek“?

Lad mig i denne forbindelse igen fremhæve, at de meddelelser om en dansk krone-sænkning, der i den senere tid har været fremme i udenlandsk presse, savner ethvert grundlag. Som jeg den 14. oktober erklærede her i folketinget, har det ikke på noget tidspunkt som led i regeringens planer i forbindelse med valutavanskelighederne været påtænkt at foretage en devaluering, og der er ikke fra nogen side fremsat forslag i den retning. Når den udenlandske presse har kunnet bringe meddelelser om en forestå-

[Statsministeren.]

ende kronesækning, skyldes det ene og alene, at visse personer og blade i snævert partipolitisk øjemed har skrevet herom. Jeg tillader mig i denne forbindelse med formandens tilladelse at citere fra en leder i dagbladet „Børsen“ den 11. oktober:

„Enkelte blade lod sig i kampens hede forlede til at skrive om en forestående kronesækning. Formålet med disse skrivelser var alene at genere den siddende regering, og de pågældende blade har ikke gjort sig tanker om de videregående konsekvenser af sådanne bemærkninger. De nævnte artikler er ganske uden saglig værdi, hvad man desværre ikke kan vide i udlandet, hvor kolportører stod rede til at bringe meddelelserne videre. Det er bl. a. på disse uovervejede og usaglige artikler, den udenlandske frygt for kronesækning hviler“.

Jeg er helt enig med dagbladet „Børsen“. De pågældende udtalelser og artikler af danske personer og blade er uden saglig værdi. Disse udtalelser og artikler skyldes alene ønsket om at genere regeringen. De har ingen forbindelse med virkeligheden og er landsskadelige.

Alle de ærede ordførere omtalte mere eller mindre direkte skattefradragsreglen. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen mente, at det var fastslået både her i salen og i udvalget, at skattefradragsrettens bortfald har tingets flertal imod sig, og det ærede medlem spurgte, hvilke formål regeringen egentlig forfølger med igen at fremsætte forslag til en skattereform, hvori foreslås en delvis ophævelse af skattefradragsretten. Og det ærede medlem hr. Aksel Møller beklagede også, at dette ville ske. Jeg må indrømme, at jeg ikke rigtig forstår denne lidt foragede tone. Allerede ved fremsættelsen af skattereformforslagene i maj måned udtalte finansministeren, at hvis andre kunne vise, at de fordele for de små og mellemstore indtægter, som ophævelsen af fradragsreglen ville medføre, kunne opnås på anden måde, er vi selvfølgelig indstillet på aldeles fordomsfrit at forhandle herom. Det samme er naturligvis tilfældet nu. For yderligere at give et sagligt grundlag for sådanne forhandlinger vil forslaget nu blive ledsaget af en række detaljerede beregninger over virkningerne af skattefradragsreglens beståen

eller ophævelse. Det kan da ikke være oppositionens mening at ville forholde tinget og dermed dansk offentlighed en saglig drøftelse af hele dette spørgsmål på grundlag af reelle oplysninger?

Jeg forstod også det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sådan, at det netop var saglige forhandlinger i udvalget, som nu var påkrævet, således at man kunne fjerne de hindringer for denne store reforms gennemførelse, som måtte være at finde i de fremlagte forslag. Jeg er helt enig med det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard i, at folketinget dårligt kan være bekendt at lade endnu en samling gå til ende uden at gennemføre den reform og forenkling af vort skattesystem, som en kommission for 17 år siden fik til opgave at stille forslag om.

Må jeg dernæst gøre et par supplerende bemærkninger om valutaudviklingen. De forsøg, der i løbet af sommeren er gjort på at skabe en legende omkring valutaforbruget, er mislykkedes. Legenden skulle vel klarest sagt gå ud på, at valutavanskeligheder kun er noget, der opstår under socialdemokratiske regeringer, og at de i ganske særlig grad er knyttet til den beskæftigelses- og produktionspolitik, socialdemokratiet i højere grad end andre partier føler sig knyttet til. Som det klart er fremgået af ordførertalerne, er forsøget på en sådan legendedannelse imidlertid opgivet.

Dels er man nu af nationaløkonomiske sagkyndige udenfor denne sal blevet gjort opmærksom på, at valutavanskeligheder er et fænomen, man har kendt i dette land gennem hele dette århundrede og også i slutningen af det foregående, og at disse vanskeligheder synes knyttet til specielle strukturelle forhold i dansk økonomi, som vi nu søger at overvinde. Dels er man gjort opmærksom på, at vi efter 1945 har haft ikke mindre end tre valutakriser, en under Knud Kristensens regering i 1946—47, en fremkaldt af Koreakrigens økonomiske følger i 1950 og endelig de nuværende vanskeligheder, som regeringen og samtlige partier må bære et fælles ansvar for, så vist som valutanedgangen er et resultat ikke blot af dette års økonomiske politik, men af de sidste 3—4 års økonomiske politik, som siden 1951—52 bl. a. har givet sig udtryk i fortsat faldende overskud på statsfinanserne.

[Statsministeren.]

Endvidere har man forstået, at det særlig kraftige valutatab her i sommer skyldes ganske særlige forhold. Der har således i årets første 7 måneder til de voksende besætninger i landbruget fundet en merimport sted i forhold til samme periode i fjor på små 300 mill. kr.; der har til industrien, herunder ikke mindst eksportindustrien, i samme tidsrum i forhold til i fjor fundet en betydelig merimport sted af råvarer. Af biler og motorcykler er der købt for over 100 mill. kr. mere end i samme periode i fjor, og de høje kaffe- og kakao-priser har kostet landet et merforbrug af fremmed valuta på små 40 mill. kr. Jeg har endnu ikke fra nogen side hørt en forklaring på, hvordan eller med hvilke midler denne merimport skulle være undgået. Jeg tror ikke, at en eventuel anden regering ville have nægtet hverken landbruget eller industrien de nødvendige råvarer, hvoraf en antagelig del vel endog er forudsætning for den fremtidige eksport og valutaindtjening.

På bilernes område har de importerede mængder været udsat for visse svingninger, men gennem de forløbne uger i denne måned synes indkøbene at være faldet til ro på et niveau omkring eller snarere under det normale.

Det sidste offentliggjorte tal for valutastillingen viser påny en nedgang, idet der i løbet af den første halvdel af denne måned er sket et tab på 88 mill. kr., hvoraf dog de 55 mill. kr. er afdrag på dollargæld fra før krigen, således at det reelle valutaforbrug er 33 mill. kr. Det kan vel ikke overraske nogen, at de trufne foranstaltninger endnu ikke har vist deres virkning, eller at uroen i september måned endnu trækker valutamæssige spor efter sig. Det er regeringens opfattelse, at den fortsatte stabilisering fortrinsvis må ske ved en forøgelse af statsfinansernes overskud. Ved de trufne foranstaltninger regner vi med for indværende finansår at bringe overskuddet op til 250 mill. kr., medens det for finansåret 1955—56 skulle kunne blive omkring 100 mill. kr. større.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller gav iøvrigt sin tilslutning til min erklæring i åbningstalen om, at love eller andre forholdsregler, der medfører øgede udgifter,

kun kan gennemføres under forudsætning af tilsvarende indtægtsforøgelser eller nye besparelser. Det kan kun glæde mig, at det ærede medlem således tilslutter sig den tankegang, som iøvrigt også har ligget til grund for regeringens finanspolitik i det forløbne finansår.

Jeg forstod også, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen var enig heri, men forstår ikke, hvordan det ærede medlem samtidig kan spørge, hvorfra man vil skaffe pengene til de bebudede eengangstillæg til invalide- og aldersrentemodtagerne. Er det ærede medlem hr. Erik Eriksen da ikke klar over, at der her ikke er tale om en merudgift, men om ydelsen af samme beløb som sidste år? Jeg tror ikke, det er det ærede medlems mening at ville forbedre statens budget yderligere ved at nedskære ydelserne til de gamle og invaliderne. Regeringen mener, at overskuddet på statsbudgettet må øges yderligere, men naturligvis ikke ved en nedskæring af de sociale udgifter, der går til samfundets dårligst stillede.

Må jeg iøvrigt forstå det ærede medlem hr. Erik Eriksen sådan, at også partiet venstre nu, på samme måde som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, erkender, at et yderligere overskud på statsbudgettet er nødvendigt i den nuværende situation?

Som jeg allerede gav udtryk for i åbnings-talen, mener regeringen, at de forholdsregler og lovforslag, som er gennemført indtil dato, vil styrke valutastillingen og altså må betegnes som skridt i den rigtige retning. Vi har imidlertid samtidig givet udtryk for, og dette er fortsat regeringens opfattelse, at overskuddet på statsbudgettet igennem indtægtsforøgelser burde være større. Jeg forstod, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard mener, at de ændringer, som regeringens forslag blev underkastet, har medført, at det endelige resultats valutamæssige virkninger vil blive af mindst samme størrelsesorden som regeringens samlede forslag. Jeg vil meget håbe dette, men kan desværre ikke sige at være slet så sikker herpå som det ærede medlem.

Jeg vil også gerne med et par ord her kommentere den strejketaktik, venstre og konservative under kriseforhandlingerne har søgt anvendt overfor regeringen. Enhver opmærksom iagttagelse har vist bemærket den sidste tids indre usikkerhed hos de to

[Statsministeren.]

partier. Både det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Aksel Møller forsøgte i deres taler at opstille et forsvar for deres fremgangsmåde. Da jeg tror, det er vigtigt for al fremtidig parlamentarisk virksomhed, at vi når til klarhed om en ansvarlig oppositions rettigheder og pligter, vil jeg gerne sige nogle ord om denne sag.

Det er rigtigt, at der hverken i grundloven eller i forfatningskommissionens betænkning findes forskrifter om en oppositions holdning. Det er lige så rigtigt, at der i ethvert parlamentarisk styret land findes og må findes uskrevne love, der af større demokratiske partier ikke kan overtrædes uden farlige konsekvenser for selve folkestyret.

Naturligvis har vi aldrig nægtet en oppositions ret til at stille et mistillidsvotum til en regering. Selvfølgelig ikke. Det sagde jeg klart og tydeligt, da diskussionen om regeringens kriseplan begyndte. Problemet, vi står overfor, er imidlertid, om en opposition, der vil betragtes som parlamentarisk ansvarlig, når den klart har fået en mistillidsdagsorden forkastet, har nogen pligt til virkelig forhandling, til at oplyse, hvad den selv vil, og til at medvirke til at forme den økonomiske politik, som er nødvendig.

Dette spørgsmål har venstre og konservative altså nu besvaret blankt benægtende. Man erklærer, at for en opposition, der ønsker valg, er nægtelse af realitetsforhandlinger om regeringens valutaplaner et parlamentarisk forsvarligt våben. Efter en klar forkastelse af en mistillidsdagsorden siger man, at regeringen jo har et flertal bag sig, og så må det virkelig blive dens sag at enes med dette flertal. Selv stiller man sig i demonstrativ positur og fører „de korslagte armenes politik“. Jeg tror som sagt, at det af mange grunde er nyttigt at diskutere denne fremgangsmåde og dens konsekvenser.

Lad mig først minde om, at i perioden 1929—1939, da vi her i landet havde en topartiregering, der støttede sig på et flertal i folketinget, afstod oppositionen aldrig under tingets behandling af lovforslag fra at øve indflydelse på disse, ej heller fra i givne situationer at fremsætte alternativer til regeringens forslag. Efter den anden verdenskrig, altså efter 1945, har de politi-

ske forhold medført, at vi i Danmark kun har haft mindretalsregeringer. Dermed blev tyngdepunktet i lovgivningsarbejdet om politisk prægede spørgsmål i afgørende grad flyttet fra regeringen til folketinget. Dette er i mange kredse hilst med glæde, men det har også sine svagheder.

I kraft af forholdstalsvalgmåden har vi her i landet et stærkt partiopdelt folketing. Hvis der ikke hos partierne findes vilje til samarbejde, og hvis yderligere 40 pct. af folketinget erklærer sitdownstrejke og nægter positiv deltagelse i arbejdet, løber man en risiko for, at folketingsarbejdet lammes og helt går i stå.

Venstre og konservative havde i den foreliggende situation klart fået konstateret, at et flertal af tingets medlemmer ønskede, at man skulle betræde forhandlingsvejen og ikke holde valg. Det er klart, at regeringen måtte have udskrevet valg eller være trådt tilbage, hvis et mistillidsvotum var vedtaget, men det er lige så klart, at det efter dets forkastelse påhviler oppositionen at respektere tingets afgørelse og undlade at stille sig på det uværdige standpunkt blot at sige nej til alting og endog nægte oplysning om, hvad man ønskede at stille i stedet for de fremsatte regeringsforslag. Når hele demonstrationen motiveredes med ønskeligheden af et valg, er oplysning om eget standpunkt da dobbelt nødvendig for demonstranterne. Befolkningen har da et berettiget krav på at vide, hvad de, der tilbød sig som regering, egentlig bar i deres skjold.

Legaliserer man fremover venstres og det konservative folkepartis fremgangsmåde, forudsiger jeg, at den i sin konsekvens vil føre til ustabile regeringsforhold, hyppige folketingsvalg med deraf følgende lammelse af alt arbejde i den lovgivende forsamling. Den vil også føre til stigende uro og utryghed i befolkningen overfor det folketing, hvis opgave det ikke alene er at danne rammen om den frie meningsbrydning, men som også har til opgave at gøre dagens nødvendige politiske gerning. Det er på denne baggrund, at jeg har tilladt mig at kalde oppositionens holdning for værende i strid med hidtil gældende forudsætninger for vort parlamentariske liv.

Har de, der tog beslutningen om denne negative og tomme demonstrationspolitik,

[Statsministeren.]

mon blot et øjeblik overvejet, hvilke konsekvenser det egentlig ville have f. eks. for en borgerlig mindretalsregering, hvis den socialdemokratiske arbejderbevægelse her i landet fremover gennemfører den af venstre og konservative nu legaliserede fremgangsmåde? Har de tænkt på det? Har de overvejet de konsekvenser, en sådan stillingtagen fra milliondeltagere i arbejderbevægelsen ville have på parlamentet og på parlamentets arbejde?

Jeg tilråder de mænd, der satte deres navne under den nye grundlov, at tænke konsekvenserne af deres adfærd grundigt igennem. De skal ikke gøre det for regeringens skyld, heller ikke for socialdemokratiets skyld; jeg tror nok, vi klarer os; men de bør gøre det af hensyn til grundloven og af hensyn til ønsket om et sundt og handlekraftigt folkestyre fremover under en hvilken som helst regering, dette land har.

Forsvarsministeren vil tale efter mig og udførligt gå ind på de forsvarsmæssige problemer, men jeg vil gerne selv til afslutning gøre et par bemærkninger om de udtalelser, der efter forliget er fremsat om regeringens stilling til forsvarssagen, og jeg vender mig direkte til vore ivrigste angribere, til de konservative. Den konservative ordfører sagde til mig, at de konservative meget nøje ville mærke sig, om vi — som den ærede ordfører udtrykte sig — oftere anvendte forsvarspolitikken som „byttepenge i handel med det radikale venstre“. Jeg har noteret mig denne egenartede advarsel og vil gerne kvittere for den.

Det er ikke regeringen eller socialdemokratiet, som har anvendt forsvarssagen som byttepenge i handel med andre. Jeg benægter det ærede medlem hr. Aksel Møllers ret til en sådan udtalelse. Det er det konservative folkeparti først og fremmest, som — i en fanatisk kamp mod en regering, hvis parlamentariske flertal var konstateret — har tilsidesat ethvert sagligt hensyn, og så hensynet til forsvarssagen, „livssagen“,

som det hed, dengang der var en ideel linie i konservativ politik. Med hvilken ret kan danske konservative, som bærer sig sådan ad, og som samtidig har tryglet og bedt om radikal støtte til en borgerlig sammenrotning, overhovedet bebrejde socialdemokratiet noget som helst? Det er groft og let gennemskueligt politisk hykleri.

I „Nationaltidende“ har man endog haft den dristighed at kalde det forlig, der er afsluttet mellem regeringen og det radikale venstre, for „skamløst“ og „uhæderligt“. Nu ved enhver, under hvilke omstændigheder forliget kom tilveje, dette forlig, som er økonomisk politisk betinget, og som denne regering naturligvis vedstår. Enhver ved, at forliget kom til verden, efter at de konservative højtideligt havde kundgjort for alt folket, at denne foragtelige socialdemokratiske regering ville de ikke betro 5 øre. Tænkte de mænd, der fostrede denne parole, på, hvilke af folkestyrets værdier, hvilke af de ved loyalitet og trofasthed hos det store flertal af landets borgere skabte demokratiske traditioner de herved bragte i fare? Tænkte de på, hvad dette lands arbejdere eventuelt måtte mene om værdien af et nationalt sammenhold om landets forsvars- og udenrigspolitik med partnere, der opførte sig sådan — så tankeløst? Tænkte de på det? Nej, den frygtede arbejderregering med dens beskæftigelsespolitik og reformprogram skulle væk. Om den så skal sultes ud, skal den væk, skrev man frimodigt med tommehøje bogstaver i den konservative presse og velsignet af den konservative partiledelse. Blæse være med forsvarssagen, blæse være med hvad en arbejderregering har gjort af indsats, og hvad socialdemokratiet efter krigen har gjort af indsats på dette område. Hvor var „livssagen“, hvor var de ideelle følelser hos det konservative folkeparti i den periode, da denne politik blev grundlagt?

De herrer bruger ord som skamløst og uhæderligt! Det er stærke ord. Men de rammer ikke os. De rammer først og fremmest den idéløse konservatisme, som i sin

[Statsministeren.]

kamp mod en socialdemokratisk regering tilsidesatte ethvert sagligt hensyn, også hensynet til forsvarssagen. Jeg ved godt, at de herrer nu vil undskylde deres tankeløse adfærd med, at de ønskede valg og derfor indtog en demonstrativ holdning overfor regeringen. Men har de herrer glemt, at selv efter et valg, hvor socialdemokratiet eventuelt kom i opposition og fulgte deres egen legaliserede strejketaktik, ville en borgerlig mindretalsregering være henvist til at forhandle? Forhandle med hvem? Med det radikale venstre, og naturligvis måtte de respektere et forhandlingsresultat på samme måde, som vi har gjort det. Det er jo nemlig en kendsgerning. Jeg tror ikke et øjeblik på, at betingelserne og vilkårene for et samarbejde mellem en eventuel borgerlig regering og de radikale ville have været anderledes på dette punkt end ved samarbejde mellem de radikale og os.

Jeg beder de herrer betænke, at det er stillingen. Jeg beder de herrer, som nægtede loyal adfærd overfor den siddende regering, og som prædiker for os, at vi skal indtage heltepositur, om at betænke, hvad de ærede medlemmer har anråbt det radikale venstre om i retning af samarbejde i løbet af de senere år. Jeg beder det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft betænke, at den sidste mærkværdige demonstration, vi oplevede i den henseende, var, da det ærede medlem for nogle dage siden stod her og talen var om, på hvilke betingelser en borgerlig regering kunne have været dannet efter sidste valg; da sagde det ærede medlem overfor det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard: det er ikke rigtigt, at min person har stået i vejen; jeg, Ole Bjørn Kraft, var villig til at trække mig tilbage; de konservative var villige til at acceptere endog den rene selvudslættelse for at komme i samarbejde med de radikale.

Mine herrer, jeg beder om, at man i de angreb, man retter mod socialdemokratiet og regeringen, vil føre alle dem frem, der er hold i, alle dem, der er mening i, alle dem, som en ærlig samvittighed byder de herrer at føre frem imod os. Men hold op med det politiske hykleri, der går ud på at behjæde en socialdemokratisk regering, stillet i den situation, vi var i under kriseforhandlingerne, at den på fuldt åben, loyal måde har

sluttet et forlig, hvis konsekvenser vi vedstår i alle henseender.

Hvad vort land behøver i den givne situation, er ikke en selvsk demonstrationspolitik, men et sagligt samvirke mellem alle ansvarsbetonede kræfter om de foreliggende problemers løsning, og regeringens programmerklæring har været en indbydelse til et sådant samarbejde.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen):

Statsministeren har omtalt det konservative standpunkt i løbet af sommeren og dette efterår. Det har som nævnt af statsministeren været, at hensynet til forsvarets anliggender kommer i anden række; hensynet til forsvaret måtte underordnes mulighederne for at få styrtet den nuværende regering. Det har været de vilkår, som de konservative har villet give regeringens forsvarsminister, og i overensstemmelse hermed er der blevet iværksat en systematisk mistænkeliggørelse af min virksomhed.

Det vil være naturligt, at jeg tager mit udgangspunkt i dette forhold og i de konservatives forgæves forsøg på at få et samarbejde med det radikale venstre om fjernelse af regeringen — forgæves, skønt de konservative havde placeret hensynet til forsvaret i anden række. Det foreløbige resultat af, at de konservatives beregning ikke har holdt stik, har været den sidste tids konservative sprog — som statsministeren var inde på — overfor socialdemokratiet i almindelighed og den nuværende regering i særdeleshed.

Bortset fra denne særlige form for konservativ foretagsomhed, som foreløbig er kulmineret med gloser som skamløshed og uhæderlighed, er der nogle kendsgerninger, som det vil være rimeligt at tage i betragtning ved en nøgtern vurdering af vore forsvarsproblemer. Der er først og fremmest det forhold, at landets forsvarsudgifter har været stærkt stigende, siden Danmark blev medlem af Atlantpagten. Det skyldes ikke alene eengangsudgifter til bygge- og anlægsarbejder samt udgifterne til materielanskaffelser, som dog i høj grad er blevet begrænset i kraft af de store gratis materielleverancer fra De Forenede Stater, men de påvirkes også nu af, at driftsudgifterne er stærkt stigende. Driftsudgifterne sætter nu i høj grad grænse for, hvilke besparelser

[Forsvarsministeren.]

der har kunnet gennemføres. Det skyldes dispositioner, for hvilke ministeriet Erik Eriksen—Ole Bjørn Kraft har et medansvar.

I finansåret 1950—51 var udgifterne til militære foranstaltninger 363 mill. kr. I finansåret 1951—52 var de 585 mill. kr. + 11 mill. kr. til fællesfinansiering af bygge- og anlægsarbejder i NATO-landene. I finansåret 1952—53 var de 674,7 mill. kr. + 24,1 mill. kr. til NATO-puljen. I finansåret 1953—54 var de 843 mill. kr. + 48 mill. kr. til NATO-puljen.

For finansåret 1954—55 — altså for indeværende finansår — var der i forsvarsministeriet regnet med, at der til bygge- og anlægsarbejder, materielanskaffelser samt til drift kunne bruges 1 090 mill. kr., men til trods for de meget store besparelser, som nu er gennemført, bliver udgiften til militære foranstaltninger alligevel i indeværende finansår 905 mill. kr. + 35 mill. kr. til NATO-puljen, d. v. s. at der bruges et større beløb til militære foranstaltninger end nogensinde tidligere i landets historie.

For det kommende finansår var der fra værnene indsendt ønsker og forslag, som trods kraftig beskæring i forsvarsministeriet dog gav et budget på 1 270 mill. kr. inklusive bidrag til NATO-puljen. Det er dette budget, som blev skåret ned med ca. 300 mill. kr. Alligevel bliver udgiften til forsvaret for det kommende finansår ca. 907 mill. kr. + 70 mill. kr. til NATO-puljen.

Regeringen har handlet i overensstemmelse med de dispositioner, der er truffet tidligere, og som socialdemokratiet har et medansvar for, men må forbeholde sig sin naturlige ret til et skøn over, på hvilken måde de indgæede forpligtelser kan bringes i overensstemmelse med hensynet til landets økonomi og andre interesser. Jo flere bygge- og anlægsarbejder der gøres færdige, jo mere de rene forsvarsforanstaltninger udbygges, desto mere vil driftsudgifterne stige år for år. Til nationalt finansierede bygge- og anlægsarbejder vil i indeværende finansår af et budget på 905 mill. kr. blive anvendt 100 mill. kr., og i det kommende finansår vil der af budgettet på ca. 907 mill. kr. blive anvendt ca. 65 mill. kr. Udgifterne til materielle leverancer er henholdsvis 125 mill. kr. og 121 mill. kr. Resten af forsvars-

udgifterne i de to finansår foranlediges af drift og vedligeholdelse.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen har på venstres landsmøde i Odense talt om, at de foretagne besparelser er fiktive. Det er en fejltagelse, ærede medlem, de er reelle. De er tilvejebragt ved både i dette finansår og i det kommende finansår at færdiggøre de bygge- og anlægsarbejder samt opretholde de materielle leverancer, hvorom der var afsluttet kontrakt, da den første spareplan blev iværksat i juli måned i år, og som staten ikke kan frigøre sig for uden erstatningskrav. Desuden er det et led i spareplanerne, at der både i indeværende finansår og i det kommende finansår skal bruges af forhåndenværende lagre af beklædning, ammunition og reservedele, d. v. s. at der her er foretaget en meget hårdhændet strækning af udgifterne til forsvaret, og alligevel må der på grund af de store driftsudgifter både i dette finansår og i det kommende finansår bruges større beløb til finansieringen af forsvaret end nogensinde tidligere i landets historie, end der nogensinde er anvendt af en venstre-konservativ regering.

Når venstre og de konservative nu angriber regeringen så hårdt for den strækning af udgifterne til militære foranstaltninger, som er gennemført for indeværende finansår og vil blive fortsat i det kommende finansår, og som trods besparelserne for det kommende finansår, når NATO-puljen medregnes, vil blive på omtrent 1 milliard kr., så kan der være grund til at spørge venstre og de konservative, hvor store militære udgifter de mener at Danmark kan påtage sig under de foreliggende omstændigheder, og på hvilken måde de vil skaffe pengene.

For der er jo fremdeles solid livsvisdom i Peder Syvs ordsprog, at selvom en fugl flyver nok så højt, den skal dog fødes her på jorden.

I 1952—53, da venstres og de konservatives styre sidst havde ansvaret for statens finansvæsen i et helt finansår, var forsvarsudgifterne som nævnt 674,7 mill. kr. + 24,1 mill. kr. til NATO-puljen, altså ialt omkring 700 mill. kr.

Hvis det i forsvarsministeriet udarbejdede budget for det kommende finansår på ialt 1 270 mill. kr. skulle have været gennemført, vil det sige, at Danmark i det kom-

[Forsvarsministeren.]

mende finansår ville være nået op på en forsvarsudgift, der var ca. 570 mill. kr. højere end i det finansår, da venstre og de konservatives styre sidst havde ansvaret for et helt finansår. En så kraftig forøgelse af forsvarsudgifterne kan ikke foretages uden nye skatter til et beløb på flere hundrede millioner kroner. Men venstre og de konservative har jo hidtil nægtet at bevilge så meget som en øre til den nuværende regering, og de konservative har som nævnt åbenlyst erkendt, at forsvaret ikke var undtaget herfra. Venstre har ikke på noget tidspunkt taget afstand fra denne konservative holdning.

Regeringen har derfor ikke på noget tidspunkt haft grund til at antage, at den havde politiske muligheder her i folketinget for at få gennemført for flere hundrede millioner kroner nye skatter til dækning af stærkt forhøjede forsvarsudgifter i det kommende finansår.

Efter at Danmark blev medlem af NATO, har der ved fastsættelsen af landets forsvarsudgifter og de militære opgaver, som herved har kunnet løses, været taget et politisk og psykologisk hensyn til virkningerne i andre lande. Dette hensyn har haft til formål at understrege Danmarks villighed til at yde det militære bidrag, som Danmarks økonomi kan bære og befolkningen vil give tilslutning.

Det må erkendes, at de nuværende høje forsvarsudgifter ikke sætter Danmark i stand til i indeværende og det kommende finansår at indfri nogle af de løfter, som tidligere er givet NATO, og gennemførelsen af alle de projekter, som er blevet planlagt. Vi kan bl. a. ikke undgå at få vore styrker skåret ned på en sådan måde, at det berører beredskabet, samt at få dette forhold vurderet i NATO under hensyn til den dér rådende opfattelse, at Danmark både nu og under den tidligere regering procentvis yder mindre til forsvarsforanstaltninger end andre NATO-lande. Det må vi se i øjnene. Ingen regering kan imidlertid forpligte Danmark i højere grad, end de økonomiske og politiske muligheder tillader. Men det er selvfølgelig en stærk overdrivelse, når det ærede medlem hr. Erik Eriksen på venstres landsmøde har villet bidrage til det indtryk, at det danske forsvars muligheder er af-

hængige af, at dets styrker ikke nedskæres med 3 000 mand. Militære chefer vil, ud fra en militær vurdering, helst have så store styrker som muligt og en lang tjenestetid, ikke under 18 måneder i første omgang; det gælder både danske militære chefer og NATOs militære eksperter.

Men det er uden forbindelse med de foreliggende kendsgerninger, når det ærede medlem hr. Erik Eriksen har villet antyde, at den planlagte reduktion af styrkerne med 3 000 mand vil forøge risikoen for en stationering af allierede flyvere her i landet. For det første er stationeringen et spørgsmål, som afgøres af folketinget, for det andet hævdede det ærede medlem hr. Erik Eriksen jo sidste forår som landets statsminister, at der ved løsningen af spørgsmålet om tilstrækkelig flyverdækning af Danmark kunne tænkes andre muligheder end stationering. Det er vel ikke en vurdering, som er i overensstemmelse med de konservatives. Men det er en sag for sig.

Det danske forsvars militære værdi beror på den støtte, det kan få fra NATO. Det er sagt uden omsvøb, lige fra Danmark blev medlem af NATO, og det er aldrig blevet modsagt af NATOs militære eksperter. De ved meget vel, at et land som Danmark ikke ved egne militære kræfter kan hindre en besættelse af landet, hvis det angribes. Hvad flyverdækningen angår, da er det ubestrideligt, at NATOs militære eksperter gerne havde set en stationering af allierede flyvere i Danmark, og det er erkendt af regeringen, at der kan anføres en meget stærk militær argumentation for en stationering. Det er jo heller ikke af militære grunde, at regeringen ikke har ønsket stationeringen, det er som bekendt af politiske grunde.

Men regeringen har på den anden side ikke grund til at mene, at der hos NATOs militære eksperter råder den opfattelse, at Danmark ville blive sikret en tilstrækkelig flyverdækning overfor et angreb, hvis det danske luftvåben var suppleret med de allierede flyverstyrker, der har været tale om. Der kræves til en virkelig effektiv dækning af Danmark rådighed over langt større flyverstyrker.

Hvad angår NATOs landmilitære dækning af Danmark, da drejer det sig også, hvis den skal være effektiv, om meget store

[Forsvarsministeren.]

allierede styrker, og det har længe været opfattelsen, at denne landmilitære NATO-dækning, når den kommer, må placeres syd for den danske grænse, i Holsten.

Allerede i 1950 blev NATOs militære dækning af Danmark kædet sammen med spørgsmålet om en politisk overenskomst med Vesttyskland. Ingen regnede dengang med, at forhandlingerne om en overenskomst med Vesttyskland ville vare til 1954. Derfor venter Danmark stadig på en afgørelse af spørgsmålet om NATOs væsentlige bidrag til en effektiv allieret militær dækning af Danmark.

Jeg skal herefter vende mig til det genindkaldelsesproblem, som i de sidste måneder på regeringens foranledning har været til offentlig debat.

Det har for mange mennesker været en stor overraskelse, at NATO gennem en år-række har ønsket, at 18 måneders tjenestetid blev suppleret med de genindkaldelser, der er lovhjæmmet for, det vil sige med yderligere 2 måneder, så den samlede tjenestetid blev 20 måneder. Det har ikke alene været en overraskelse for mange mennesker udenfor folketinget, det har det også været for folketingets medlemmer, for det udenrigspolitiske nævn og for socialdemokratiet, indtil den nuværende regering blev dannet.

Men det har det ikke været for medlemmer af ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft. Fra 1951 har den tidligere regering drøftet med NATO at supplere 18 måneders tjenestetid med genindkaldelser på tilsammen 2 måneder. Det har drejet som om 30 000 mand i løbet af dette år og 40 000 mand til næste år og de derefter følgende år. Så sent som i august måned i fjor, altså ganske kort tid før valget i september og det derefter følgende regeringsskifte, gav ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft NATO meddelelse om, at der var afsat penge til genindkaldelse af 30 000 mand i indeværende finansår, altså til påbegyndelse af den 20 måneders tjenestetid.

Det vil sige, at man i NATO ganske naturligt måtte få det indtryk, at ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft forberedte 20 måneders tjenestetid i Danmark fra og med indeværende finansår.

Den nuværende regering måtte i december i fjor med de militære myndigheders til-

slutning meddele, at disse genindkaldelser ikke kunne finde sted, da vi havde gennemført 18 måneders tjenestetid, men dermed betragtede NATOs militære hovedkvarter og NATOs øverstkommanderende i Europa ikke spørgsmålet som værende ude af verden. Det har voldt den nuværende regering mange vanskeligheder, at ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft har omgivet forhandlingerne i NATO om genindkaldelsesproblemet i 1951, 1952 og 1953 med så megen hemmelighedsfuldhed.

Måske vi nu kan få forklaret begrundelsen for denne hemmelighedsfuldhed ikke alene overfor folketinget, men også overfor det udenrigspolitiske nævn og overfor det socialdemokrati, man betragtede som partner i samarbejdet vedrørende Atlantpolitikken og dens militære konsekvenser. I hvert fald har den på afgørende måde været medvirkende til, at der gik adskillige måneder ind i dette år, før regeringen nåede til fuldstændig klarhed over den betydning, som NATOs militære hovedkvarter tillagde genindkaldelser. Derefter lod regeringen udarbejde et forslag til løsning af genindkaldelsesproblemet fra efteråret 1955, da genindkaldelserne skulle påbegyndes med ca. 8 000 mand. Det var forslaget om de 16 måneders tjenestetid i første omgang plus genindkaldelser i 60 dage, altså en samlet tjenestetid på 18 måneder.

Regeringen har oplevet megen konservativ frejdighed under kampen imod den, men det er lidt for megen frejdighed, når de konservatives ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Møller, forleden spurgte mig om årsagen til det, som han kaldte regeringens svingninger i tjenestetidsproblemet. Det er jo ikke den nuværende regering, som overfor det udenrigspolitiske nævn, overfor folketinget og overfor befolkningen i 1951, i 1952 og i 1953 indtil regeringsskiftet har skjult forhandlingene med NATO om at forøge den 18 måneders tjenestetid med 2 måneders genindkaldelse til 20 måneder. Regeringens forslag om ialt 18 måneders tjenestetid er ikke udarbejdet af forsvarsstyrelsen, men af forsvarsministeriet efter beslutning i regeringen. (*Aksel Møller: Jaså!*). Det ærede medlem siger jaså, den forundring behøver det ærede medlem såmænd ikke at give udtryk for. Det er en normal fremgangsmåde, som anvendes ved behandlingen af

[Forsvarsministeren.]

militære anliggender. ... (Aksel Møller: Jaså!) ... at forsvarsstyrelsen høres og ministeriet derefter udarbejder forslag. Forsvarsstyrelsen er, forinden forslaget blev udarbejdet, blevet hørt, som den havde krav på, og der er af regeringen ikke på noget tidspunkt lagt skjul på, at forsvarsstyrelsen har anbefalet 18 måneders tjenestetid plus genindkaldelser, altså 20 måneders tjenestetid. Der er således en uoverensstemmelse mellem regeringens vurdering og forsvarsstyrelsens vurdering af, hvad der kan lade sig gøre her i landet.

Men der har på den anden side for regeringen såvel som for forsvarsstyrelsen ikke været nogen grund til tvivl om, at den øverstkommanderende i NATO, general Gruenther's råd i juli om at opretholde 18 måneders tjenestetid og undlade genindkaldelser indtil videre ikke kan fortolkes derhen, at general Gruenther har givet afkald på ønsket om at få genindkaldelsesproblemet løst i en overskuelig fremtid.

Venstres ordfører, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, sagde forleden, at befolkningen utvivlsomt foretrækker 18 måneders uafbrudt tjenestetid fremfor 16 måneder plus 2 genindkaldelser. Deri har venstres ordfører utvivlsomt ret. Men det er jo bare ikke det problem, som befolkningen er stillet overfor, og denne kendsgerning ændres ikke, fordi der gennem aviser og på anden måde er gjort et ihærdigt forsøg på at vildlede befolkningen med hensyn til, hvad det er, sagen drejer sig om, en systematisk vildledning, hvis virkninger „Berlingske Tidende“ har ladet registrere gennem en gallupundersøgelse, som gav bladet lejlighed til at fastslå, at et stort flertal af de værnepligtige foretrak en uafbrudt tjenestetid i stedet for en tjenestetid med efterfølgende genindkaldelser. Ja, selvfølgelig.

Det ville være mere overraskende, hvis de værnepligtige — med den orientering, som de hidtil har fået — havde haft et andet standpunkt. Men da man i det berlingske hus formodede, at regeringen ville gå ind for 18 måneders tjenestetid uden genindkaldelser, så advarede det berlingske hus gennem „Berlingske Aftenavis“ for den 3. august regeringen i en ledende artikel — jeg beder om formandens tilladelse til et citat — hvori det hedder:

„Overfor fordelene ved at undgå genindkaldelserne står risikoen for at blive sendt ud til Danmarks forsvar uden tilstrækkeligt kendskab til de våben og militære metoder, der vil blive anvendt. Man vægrer sig derfor ved at tro på, at det virkelig, således som den socialdemokratiske presses artikler antyder, skulle være forsvarsministerens hensigt at skrinlægge enhver tanke om genindkaldelser. Der kan måske være grunde til at udsætte tidspunktet for disse genindkaldelser. De bør dog være meget vægtige, og det kan i høj grad diskuteres, om de argumenter, regeringen hidtil har ført i marken — valutakrise og befalingsmandssituationen — vejer tilstrækkeligt til. Men det er aldeles givet, at disse genindkaldelser må komme og før eller siden indgå som et helt naturligt led i den militære uddannelse.“

Se, sådan var argumentationen fra landets største konservative bladhus, da det regnede med, at regeringen efter min forhandling på regeringens vegne med NATOs øverstkommanderende, general Gruenther, ville foreslå at opretholde 18 måneders uafbrudt tjenestetid uden genindkaldelser. Hvis der endelig skal tales om svingninger med hensyn til tjenestetidsproblemet, må jeg så ikke bede det ærede medlem hr. Aksel Møller studere det berlingske bladhus' orientering til læserne. Det kan vist siges, at det berlingske hus har grund til at være forsigtig med attester for, hvem man kan forlade sig på.

Det var i juli måned, at drøftelsen med general Gruenther fandt sted. Siden er valutavanskelighederne blevet skærpet, og folketinget blev i september indkaldt, for at regeringen kunne få lejlighed til at fremsætte sine forslag i tinget om nødvendige foranstaltninger til imødegåelse af krisen.

Ved forliget mellem regeringen og det radikale venstre blev der truffet aftale om at nedsætte tjenestetiden til 16 måneder og udskyde genindkaldelserne til efteråret 1956. Der er ikke nogen militære årsager hertil. Der er en politisk-økonomisk-finansiell begrundelse. Det samme gælder for de militære styrkers reduktion med 3 000 mand. Ved reduktionen, som sker gradvis, vil blive fulgt den fremgangsmåde, at bestemmelserne for udtagning af værnepligtige til

[Forsvarsministeren.]

militærtjeneste vil blive skærpede, således at fysisk og psykisk dårligt egnede såvidt muligt bliver skilt fra allerede på sessionerne. Hidtil har fremgangsmåden været den, at et ret stort antal af dem blev indkaldt og derefter hjemsendt, når deres mindre gode anlæg for militærtjeneste var konstateret.

Den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Møller, har spurgt mig, om forsvarsstyrelsen har været tilkaldt til forhandling om det militære afsnit i aftalen mellem regeringen og det radikale venstre. Nej, det har den ikke af den simple grund, at det også for forsvarets vedkommende drejede sig om aftaler med politisk, økonomisk og finansiel begrundelse.

Den konservative ordfører havde kritiske bemærkninger om genindkaldelsernes udsættelse til 1956. Der er nogle, som har en moralsk ret til at beklage, at det blev et af forligets resultater. Men det ærede medlem hr. Aksel Møller har det i hvert fald ikke af den simple grund, at han sad i den regering, som forhandlede med NATO i 1951, 1952 og 1953 om genindkaldelser og skabte illusioner i NATO, men uden at han og hans kolleger sikrede eller forberedte noget grundlag for en løsning.

Regeringen har advaret mod den illusion, at general Gruenthers råd i juli om opretholdelse af 18 måneders tjenestetid og udsættelse af genindkaldelserne indtil videre kunne opfattes som en tilkendegivelse af, at genindkaldelserne kunne udskydes til en fjern fremtid.

Det tidspunkt, hvorfra NATO måtte ønske genindkaldelser gennemført i Danmark, når 18 måneders tjenestetid udelukkede, at det kunne ske i år og måske heller ikke til næste år, blev ikke omtalt i general Gruenthers råd i juli til regeringen. Men det var regeringens skøn, at fristen til dette tidspunkt var forholdsvis kort. Denne vurdering har nu vist sig at være rigtig.

I begyndelsen af september modtog regeringen en henstilling fra NATOs militære hovedkvarter om at søge hæren reorganiseret inden begyndelsen af 1957, så genindkaldelser blev et fast led i hærens organisation. Tidspunktet står i forbindelse med en forhåbning om, at NATOs væsentlige militære bidrag til dækning af Danmark skulle

kunne være opstillet fra 1957, hvis Vesttyskland i nær fremtid kommer ind i NATO. Samme henstilling er rettet til andre NATO-lande.

Til det ærede medlem hr. Aksel Møllers kritik og mistænkeliggørelse af min virksomhed hørte også en forespørgsel til mig om flyvevåbnet. Jeg synes ærlig talt, det ærede medlem hr. Aksel Møller, i betragtning af, hvad flyvevåbnet har været ude for, trods alt i den politiske propaganda mod den nuværende regering og dens forsvarsminister skulle have givet afkald på det nye forsøg på at skabe uro omkring flyvevåbnet, startet i „Nationaltidende“, som har gjort det til et speciale at øse af plumrede kilder for at få stof til politiske angreb på regeringen. Hvis det ærede medlem hr. Aksel Møller ville have gjort noget godt for flyvevåbnet, så havde han oplyst, at det ved det reorganiseringarbejde, som er foretaget med udenlandske eksperter værdifulde bistand, er lykkedes at begrænse antallet af katastrofale nedstyrtninger. Det gjorde han ikke. Derimod spørger han, om flyvevåbnet til drift og vedligeholdelse i det kommende finansår vil få de penge, som det har brug for. Flyvevåbnets ledelse har bedt forsvarsministeriet om 120 mill. kr. Det vil få 118 mill. kr. og 60 mill. kr. til betaling af bestilt materiel.

Den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Møller, ville endvidere gerne vide noget om flyvevåbnets radarvarslingssystem, og om der ikke var en radarvarslingsstation i Nordjylland, som ikke er påbegyndt. Jeg minder om den kampagne, der blev iværksat mod mig i konservative blade med „Nationaltidende“ og „Jyllandsposten“ i spidsen, da overflyvningerne i sommer afslørede mangler ved radarvarslingen. Det er et af de værste eksempler på de metoder, der anvendes for at mistænkeliggøre den nuværende regerings behandling af forsvarsproblemerne, et af de værste eksempler på den kampagne, der har været iværksat mod regeringens forsvarsminister, uden at man har haft det svageste saglige grundlag derfor.

Opbygningen af et selvstændigt dansk flyvevåben blev påbegyndt i oktober 1950. Få uger senere trådte det første ministerium Hedtoft tilbage. Der gik derefter tre år — tre år — med et venstre-konservativt

[Forsvarsministeren.]

styre, hvor et fuldstændigt radarvarslings-system ikke blev opbygget. Det var langt fra bragt i orden, da den nuværende regering tiltrådte. Der var en række vigtige radarvarslingsstationer, som hverken var påbegyndt eller bygget, og det skyldes ikke, at de nødvendige bevillinger var blevet nægtet den tidligere regering.

Enten der nu har været den ene eller den anden årsag til, at flyvevåbnets radarvarslingsystem ikke blev bragt i orden under tre års venstre-konservativt styre, tør det derfor nok siges, at de angreb, jeg efter overflyvningerne i sommer har været udsat for i venstrepressen og i konservative aviser — navnlig i den avis, „Nationaltidende“, som står det ærede medlem hr. Aksel Møller så nær — som den mand, der havde ansvaret for de konstaterede mangler i flyvevåbnets radarvarslingsystem, har været politisk betonedede og prægede af mangel på vilje til at give befolkningen oplysning om, hvem der havde ansvaret.

Det samme gælder sensationsjournalistikken i venstres og i de konservatives aviser om andre mangler ved forsvaret. Jeg har ved tidligere lejlighed sagt, at der selvfølgelig vil vedblive at være mangler, så længe forsvaret er under opbygning. Det gjaldt under ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft, og det gælder under den nuværende regering.

Hvad angår manglerne ved flyvevåbnets radarvarslingsystem, da havde den nuværende regering taget fat på at få dem afhjulpet, før overflyvningerne skete i sommer. Der bygges nu en række nye radarvarslingsstationer, som skulle have været færdige i løbet af dette år, men først bliver det nogle måneder ind i det kommende kalenderår. Der mangler herefter på dansk område kun een radarvarslingsstation, nemlig den station i det nordlige Jylland, som det ærede medlem hr. Aksel Møller spurgte mig om. Den hører til de arbejder, som vil blive afsluttet i næste finansår.

I 1951 forpligtede venstres og de konservatives styre, ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft, Danmark overfor NATO til i en 3-årig periode gennemsnitlig at bruge ca. 900 mill. kr. pr. finansår til militære foranstaltninger. Den forpligtelse, som mini-

steriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft således højtideligt indgik på overfor NATO, blev aldrig indfriet af det venstre-konservative styre.

Den blev aldrig indfriet af den regering, hvoraf det ærede medlem hr. Aksel Møller var medlem. Socialdemokratiet har i den anledning ikke brugt den konservative pressesprog og skrevet om skamløshed og uhæderlighed overfor NATO. Socialdemokratiet har heller ikke spurgt, om det ærede medlem hr. Aksel Møller eller andre medlemmer af ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft politisk kunne overleve det. Socialdemokratiet foretog en saglig vurdering af det skete og tog det til efterretning.

Jeg skal herefter knytte nogle bemærkninger til nedskæringen af hjemmeværnet. Denne nedskæring er blevet benyttet til en kraftig politisk betonet propaganda mod regeringen. Der har aldrig været grundlag for den påstand, at nedskæringerne på forsvarsbudgettet først og fremmest er gået udover hjemmeværnet, eller for den påstand, at der er tale om et slag i ansigtet på hjemmeværnet. Det er politiske udtalelser. Det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelse forleden her i tinget var et tydeligt ekko fra denne politiske foretagsomhed. Der er sket det, at hjemmeværnet ikke har kunnet undtages fra de besparelser, som måtte gennemføres. Hjemmeværnets budget har været stærkt varierende fra finansår til finansår. Ved besparelserne på forsvarsbudgettet i juli måned på ca. 150 mill. kr. i indeværende finansår blev hjemmeværnets budget nedsat med 1 mill. kr. fra 23,8 mill. kr. til 22,8 mill. kr. For det kommende finansår er hjemmeværnets budget fastsat til 21,7 mill. kr. Næsten hele besparelsen indvindes på beklædningskontoen. Det hænger sammen med, at der i finansåret 1951—52 og i finansåret 1953—54 blev givet ekstraordinært store bevillinger een gang for alle til anskaffelse af beklædningslagre til hjemmeværnet.

Se, det er de kendsgerninger, som må tages i betragtning, når regeringens behandling af forsvarsproblemerne skal vurderes, og når man skal vurdere beskaffenheden af den konservative roman, som man har forsøgt at skrive om regeringens forhold til de forsvarsmæssige problemer her i landet.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til beslutning af folketinget om nedsættelse af et udvalg vedrørende tillægsbevillingsforslagets behandling og finansudvalgets arbejdsform.

3) *Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.*

Mødet hævet kl. 12²⁵.

8. møde.

Onsdag den 20. oktober kl. 14.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Ninn-Hansen* til finansministeren.

Agter finansministeren at foreslå sådanne ændringer i lov nr. 278 af 9. juni 1948 om tipning, at idrættens andel i overskuddet forøges?

Ninn-Hansen: Når jeg har stillet den højtærede finansminister det spørgsmål, om ministeren vil foreslå loven om tipning ændret, således at idrættens andel i overskuddet forøges, skyldes det, at den andel af tipsmidlerne, der tilfalder idrætten, efter min opfattelse er for lille og utilstrækkelig.

Ved en ændring af fordelingsreglen i lovens § 7 ville støtten til idrætten kunne forøges uden udgifter for statskassen.

Da lovforslaget om tipning i 1947 blev fremsat af den daværende finansminister, det nuværende ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, nævntes i fremsættelsestalen et muligt årligt overskud på 4½ mill. kr.; heraf ville efter fordelingsreglen to trediedele, eller ca. 3 mill. kr., tilfalde idrætsformål. Årsoverskuddet er imidlertid blevet betydelig større; det har været på gennemsnitlig 9—10 mill. kr., men idrætten har ikke haft større glæde af denne stigning, da kun ½ mill. kr. af denne er gået til idrætsformål. Idrættens samlede andel af tipsmidlerne har derfor udgjort mindre end en trediedel, og det er andre organisationer, der har haft glæde af det overskud, der overstiger 4 mill. kr., idet idrætten kun modtager 10 pct. af dette betydelige beløb. En sådan fordeling kan ikke være rimelig. Da rigsdagen vedtog loven om tipning, skete det udfra ønsket om at skaffe midler til den samfundsmæssigt betydningsfulde opgave, idrætten udøver; også tipstjenestens modstandere erkendte, at denne opgave var så betydningsfuld, at den burde støttes. Når det var udgangspunktet for lovens gennemførelse, kan det ikke være rimeligt, at to trediedele af de midler, idrætten medvirker til at fremskaffe gennem tipning, går til andet formål.

Det er jo desuden sådan, at idrætsforeningernes økonomi kun i ringe omfang kan baseres på tipsmidlerne. Når en idrætsforening med omtrent 300 medlemmer, et årsbudget på omkring 4 000 kr. og et betydeligt ungdomsarbejde kun modtager 200 kr. af tipsmidlerne hvertandet år, er det forståeligt, at idrætsorganisationerne er utilfredse med den nuværende ordning. Idrætten har økonomiske vanskeligheder både i by- og i landforeningerne, i de store klubber, men især i de små klubber. Der er for tiden meget stor tilgang både af børn og helt unge; det belaster økonomien, og det er mange steder så vanskeligt at klare denne